

Motýli, kteří nám (někdy) vadí

Hana Šefrová & Zdeněk Laštůvka

Agronomická fakulta Mendelovy univerzity v Brně

Základní informace

Jaký podíl tvoří škodlivé druhy?

Obečně u všeho hmyzu

Poměr užiteční : škodliví zhruba 30 : 1

Škodlivých druhů přibývá nebo ubývá?

Celkově zřetelně ubývá – přibývají noví, ale více ubývá těch starých

Jsou nějací noví?

1. naše domácí druhy
2. nově se k nám rozšířili
3. zavlečené druhy

Vliv klimatické změny

Mnohem větší vliv na druhy neškodlivé než škodlivé

Škodliví

Asi 350

- škůdci rostlin
- skladištní škůdci
- přenašeči
- parazité
- obtěžující

Užiteční

Asi 10 000

- opylovači
- půdní druhy
- bioregulátoři

Potravní nároky motýlů

- Fylofágové
 - Exofágové (70 %)
 - Minující (20 %)
- Endofágové
(v měkkých pletivech, 4 %)
- Xylofágové (1,5 %)
- Saprofágové (4 %)

Historická rekapitulace

- Od počátku 20. století (2. poloviny 19. století) zaregistrovaná škodlivost (jednorázová, příležitostná, pravidelná) málo přes 100 druhů motýlů, tj. asi 2,9 % naší fauny.

Hrotnokřídlecovití – Hepialidae (5)

Hrotnokřídlec chmelový
Hepialus humuli

Hrotnokřídlec salátový
Triodia sylvina

Hrotnokřídlec zahradní
Pharmacis lupulina

Drobníčkovití – Nepticulidae (134)

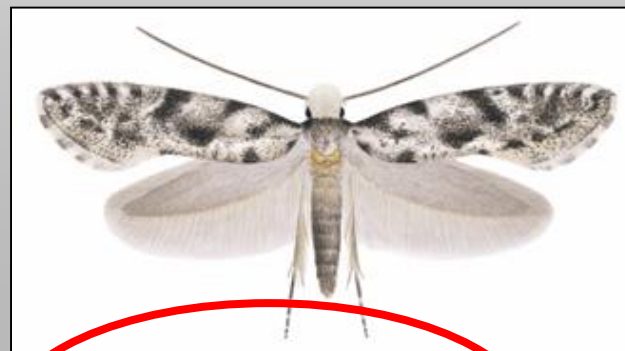

Drobníček jabloňový *Stigmella malella*

Molovití – Tineidae (67)

Mol šatní
Tineola bisselliella

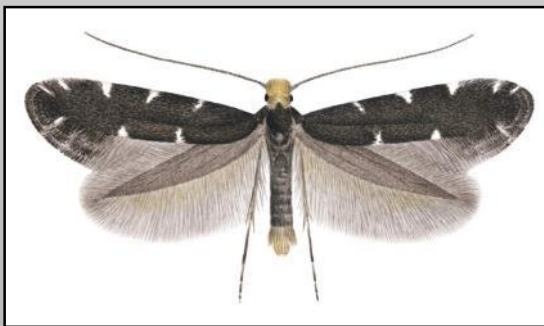

Mol obilní
Nemapogon granellus

Vzpřímenkovití – Gracillariidae (134)

Klíněnka jabloňová *Phyllonorycter blancardella*

Vzpřímenka pětitečná
Calisto denticulella

Předivkovití – Yponomeutidae (23)

Předivka jabloňová
Yponomeuta malinella

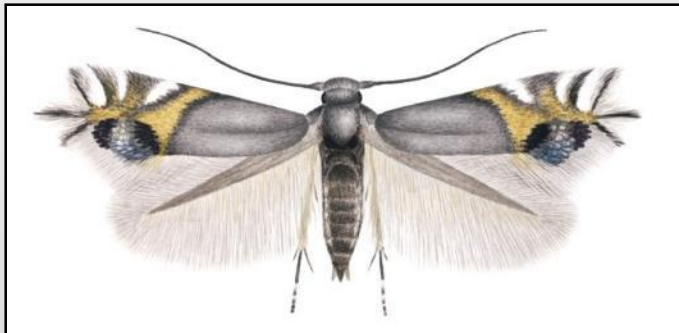
Závojníčkovití – Scythropiidae (1)

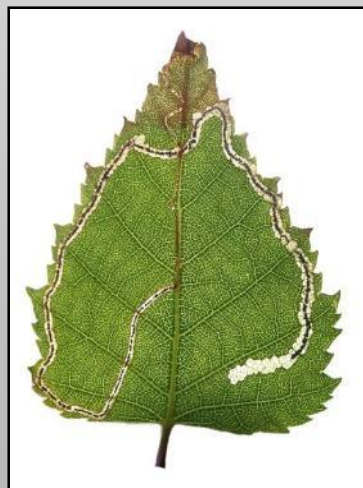
Závojníček trnkový
Scythropia crataegella

Podkopníčkovití – Lyonetiidae (14)

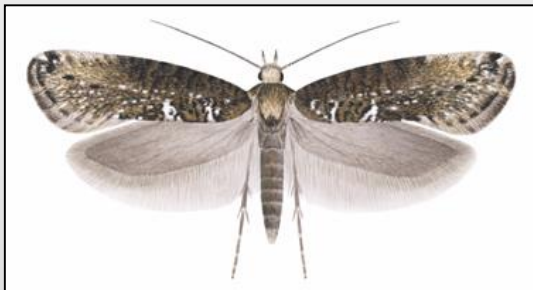

Podkopníček spirálový *Leucoptera malifoliella*

Podkopníček ovocný *Lyonetia clerkella*

Klínovníčkovití – Glyphipterigidae (17)

Molík česnekový
Acrolepiopsis assectella

Zápředníčkovití – Plutellidae (8)

Zápředníček polní
Plutella xylostella

Plochuškovití – Depressariidae (85)

Plochuška kmínová
Depressaria daucella

Pouzdrovníčkovití – Coleophoridae (186)

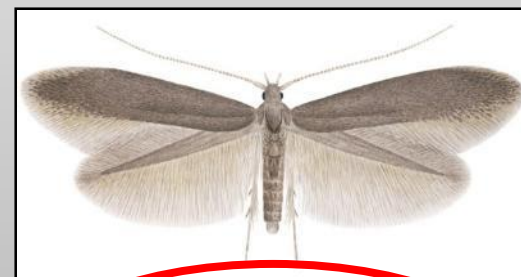
Pouzdrovníček jabloňový
C. anatipennella

Pouzdrovníček pupenový
C. hemerobiella

Pouzdrovníček stromový
C. serratella

Pouzdrovníček
modřínový
C. laricella

Makadlovkovití – Gelechiidae (256)

Makadlovka ovocná
Recurvaria nanella

Makadlovka sadová
Recurvaria leucatella

Makadlovka *Teleiodes vulgella*

Makadlovka boskvoňová
Anarsia lineatella

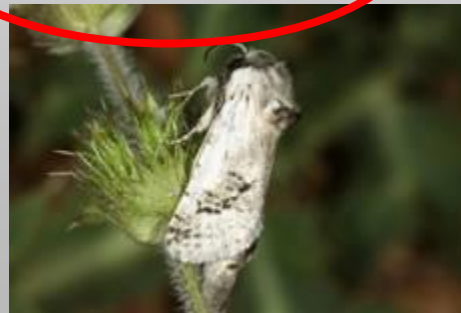
Drvopleňovití – Cossidae (5)

Drvopleň obecný *Cossus cossus*

Drvopleň hrušňový
Zeuzera pyrina

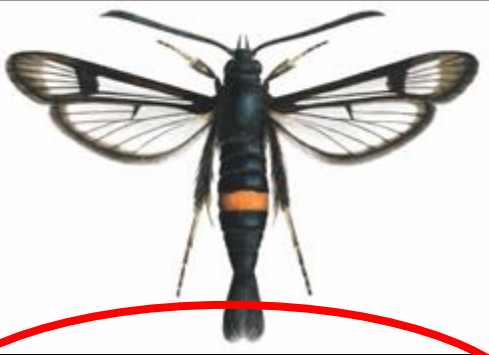

Drvopleň chřestový
Parahypopta caestrum

Drvopleň cibulový
Dyspepsa ulula

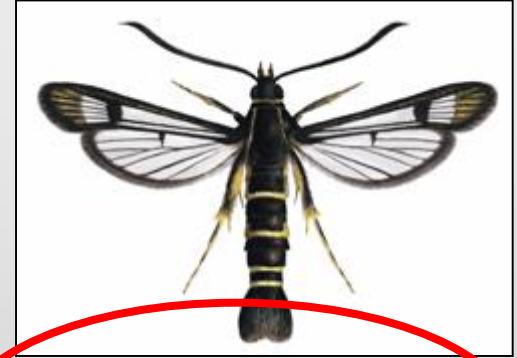
Nesytkovití – Sesiidae (43)

Nesytka jabloňová
Synanthedon myopaeformis

Nesytka maliníková
Pennisetia hylaeiformis

Nesytka rybízová
Synanthedon tipuliformis

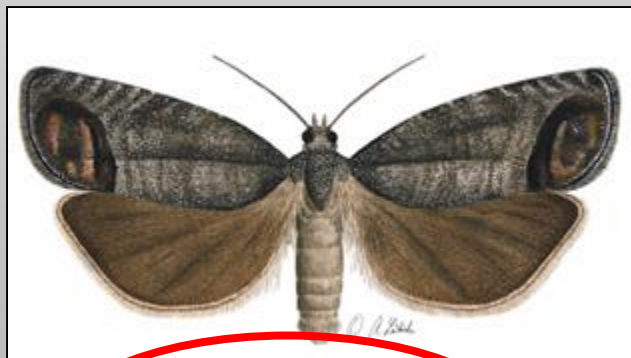
Obalečovití – Tortricidae (490)

Obaleč hrachový
Cydia nigricana

Cnephasia spp.

Obaleč švestkový
Grapholita funebrana

Obaleč jablečný
Cydia pomonella

Obaleč jednopásý
Eupoecilia ambiguella

Obaleč východní
Grapholita molesta

Obalečovití – Tortricidae (490)

Obaleč jabloňový
Hedya nubiferana

Obaleč ovocný
Pandemis heparana

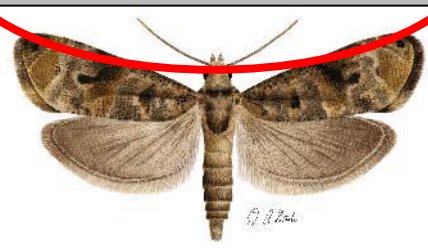
Obaleč třešňový
Archips xylosteana

Obaleč zimolézový
Adoxophyes orana

Obaleč prýtový
Rhyacionia buoliana

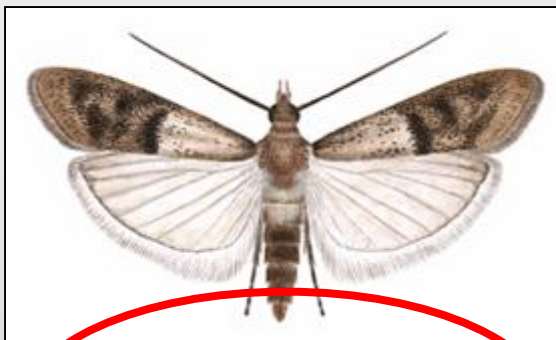

Obaleč mramorovaný
Lobesia botrana

Zavíječovití – Pyralidae (109)

Zavíječ voskový
Galleria melonella

Zavíječ paprikový
Plodia interpunctella

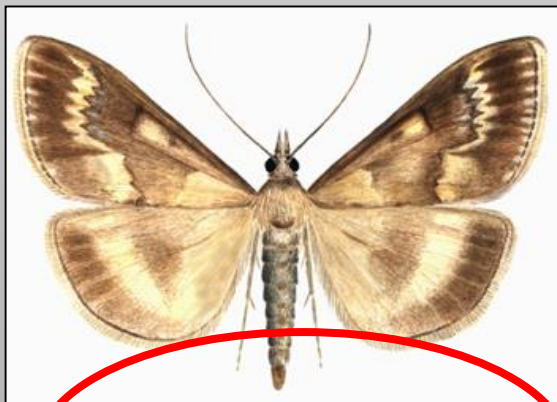

Zavíječ smrkový
Dioryctria abietella

Travaříkovití – Crambidae (156)

Zavíječ řepný
Loxostege sticticalis

Zavíječ kukuřičný
Ostrinia nubilalis

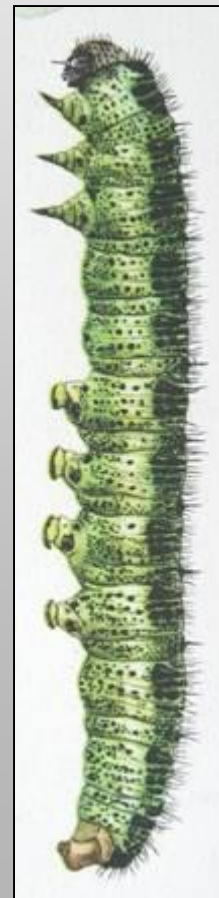
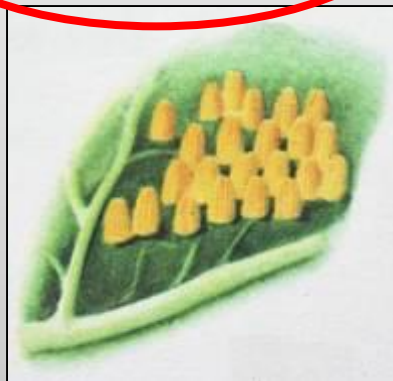

Zavíječ šesulový
Evergestis extimalis

Běláskovití – Pieridae (19)

Bělásek zelný
Pieris brassicae

Bourovcovití – Lasiocampidae (18)

Bourovec ovocný *Gastropacha quercifolia*

Bourovec prstěňivý
Malacosoma neustria

Bourovec ovocný
Odonestis pruni

Bourovec borový
Dendrolimus pini

Píd'alkovití – Geometridae (400)

Píd'alka podzimní *Operophtera brumata*

Píd'alka zhoubná *Erannis defoliaria*

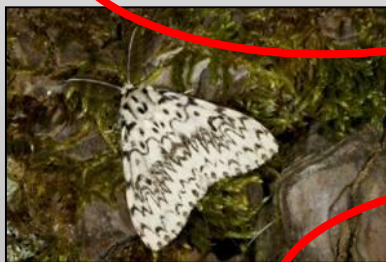

Erebidae (118)

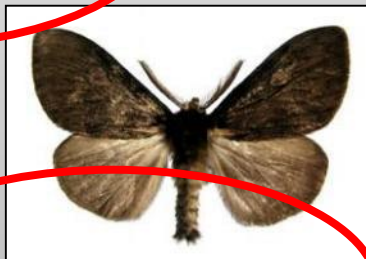
Bekyně – Lymantriinae (15)

Bekyně velkohlavá *Lymantria dispar*

Bekyně mniška *Lymantria monacha*

Štětconoš trnkový *Orgyia antiqua*

Bekyně zlatořitná
Euproctis chrysorrhoea

Můrovití – Noctuidae (435)

Modrohlávek ovocný
Diloba caeruleocephala

Osenice šťovíková
Noctua pronuba

Můra kapustová
Lacanobia oleracea

Sosnokaz borový
Panolis flammea

Můra zelná
Mamestra brassicae

Osenice polní
Agrotis segetum

1. Domácí druhy – klimatická změna

- Teplo- a suchomilní škůdci mohou být zvýhodněni a jejich význam může narůstat a naopak
- Rychlejší vývoj a větší počet generací (obalečkůk jednopásý, obaleč ovocný, o. jabloňový, o. jablečný, o. východní, o. zahradní, osenice polní – ale
- Snazší přezimování během teplých zim? Teplá zima působí obecně negativně.
- Změna vztahu škůdce-rostlina
- Přechod skleníkových škůdců do vnějšího prostředí

Chrysodeixis chalcites

*Cacoecimorpha
pronubana*

Operophtera brumata

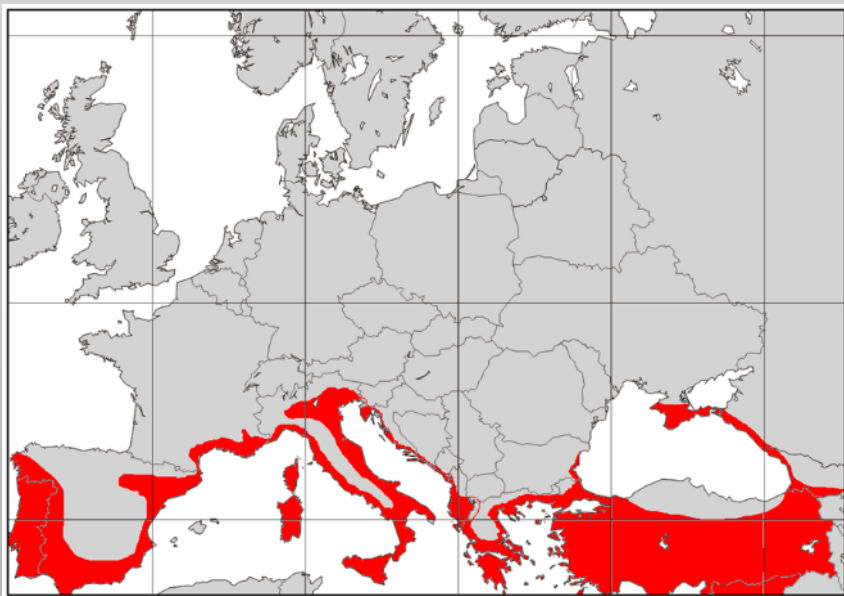

Pieris brassicae

1. naše domácí druhy
2. nově se k nám rozšířily
3. zavlečené druhy

2. Samovolné šíření nových škůdců na naše území

- Areály hmyzích druhů nejsou statické
- Ohrožena území na rozhraní klimatických oblastí
- Častější výskyt a vyšší početnost migrantů
- Možné šíření některých škůdců jihoevropských okrasných rostlin (dřevin)

Ficus carica

Původ: Středomoří

Česko: 2022

Molovenka fíkovníková
(*Choreutis nemorana*)

1. naše domácí druhy
2. nově se k nám rozšířily
3. zavlečené druhy

3. Zavlékání nových škůdců

Přástevníček americký
Hyphantria cunea

3. Zavlékání nových škůdců

Zavíječ zimostřezový (*Cydalima perspectalis*)

Buxus spp.

Původ: V. Asie

Evropa (Německo): 2007

Česko: 2011 (J. Šumpich)

3. Zavlékání nových „škůdců“

Bronzovníček ořechový (*Coptodisca lucifluella*)

B. šedý (*C. juglandiella*)

Ořešák (*Juglans*),
ořechovec (*Carya*),
lapina (*Pterocarya*)

Původ: S. Amerika

Evropa (Itálie): 2010
(asi oba)

Česko (oba): 2018 (A.
Laštůvka)

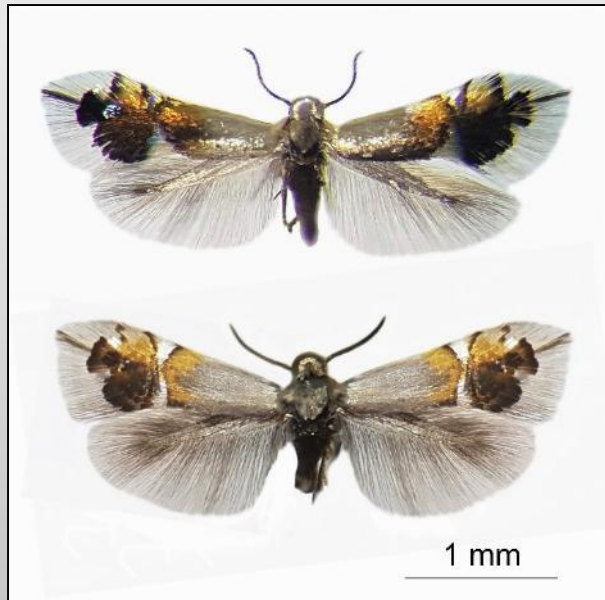

Foto (vše): A. Laštůvka

3. Zavlékání nových škůdců

Listovníček révový (*Phyllocnistis vitegenella*)

Vitis, Parthenocissus

Původ: S. Amerika

Evropa (Itálie): 1994

Česko: 2021 (H. Šefrová)

Makadlovka rajčatová (*Tuta absoluta*)

Solanum spp.

Původ: J. Amerika

Evropa: 2006

Česko: 2013 (M.
Březíková)

Foto: Jean-Marie Ramel
LNPV Montpellier

3. Zavlékání nových škůdců

Klíněnka jírovcová – *Cameraria ohridella*

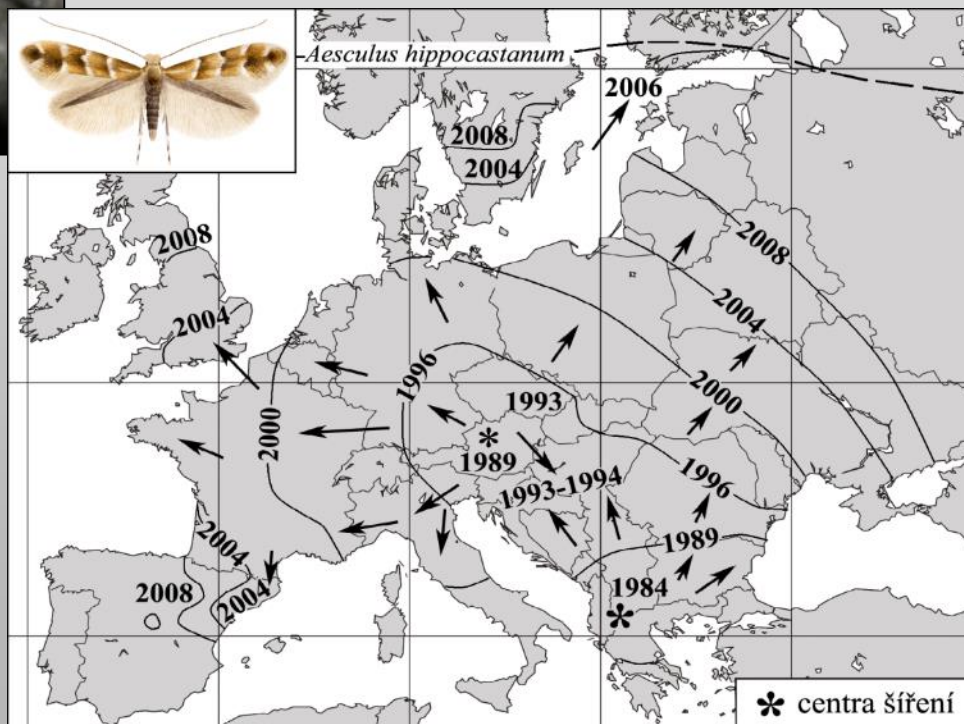

1986

1993

Původ: Balkán

Další nepůvodní
druhy klíněnek

3. Zavlékání nových škůdců

1988 Molovka zeravová (*Argyresthia thuiella*)

1995 Molovka jalovcová (*Argyresthia trifasciata*)

Shrnutí

- Od počátku 20. století byla zaregistrována různě významná škodlivost málo přes 100 druhů motýlů (asi 2,9 % naší fauny).
- Druhové spektrum škůdců se v posledních desetiletích zřetelně zúžilo.
- Ke ztrátě škodlivosti dochází obvykle u méně významných, ale také u některých dříve významných škůdců.
- Aktuálně lze považovat asi (max.) 50 druhů (1,4 % české fauny) za pravidelné nebo alespoň příležitostné škůdce s nezanedbatelným hospodářským významem.
- Z nich 16 (30 %) poškozuje polní a zahradní plodiny, 15 (28 %) ovocné stromy a vinnou révu, 7 (13 %) okrasnou zeleň, 6 (12 %) lesní stromy a 9 (17 %) skladované materiály.
- Nárůst nových škůdců je minimální a může být způsoben zavlečením nepůvodních druhů, změnami technologií pěstování a zastoupení plodin, novými přístupy v ochraně rostlin.
- Z druhů zavlečených v posledních 30 letech jsou významnější *Cameraria ohridella* a *Cydalima perspectalis* (v dřívější době např. *Hyphantria cunea*).
- V posledních 30 letech nebyli zaregistrováni žádní významnější noví škůdci z řádu Lepidoptera, kteří by se spontánně rozšířili do Česka, např. v důsledku klimatické změny.